

Mainuš, František

Bombardování

In: Mainuš, František. *Totální nasazení : Češi na pracích v Německu 1939-1945*. Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1970, pp. 124-130

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120348>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

BOMBARDOVÁNÍ

V průběhu roku 1940 se začali naši lidé seznamovat také s viditelnými projevy války. Nálety anglického letectva byly ještě stínem pozdějších masových útoků, přece však zanechávaly po sobě nezapomenutelné dojmy. Byly i první oběti. V noci z 19. na 20. května 1940 svrhla anglická letadla bomby na Brémy a tři padly i na tábor s českými dělníky. Dva Češi byli usmrceni a dvanáct zraněno. Oběti tohoto náletu byly pohřbeny na hřbitově v Misburgu. Bezprostředně poté odejelo 36 Čechů do vlasti.¹ V srpnu 1940 byly bombardovány továrny v Bitterfeldu a bylo zabito a zraněno několik slovenských a českých dělníků.² V noci ze 14. na 15. listopad 1940 se zřítilo v Berlíně anglické bombardovací letadlo do prostoru tábora v Marienfelde. Neštěstí si vyžádalo 41 obětí, mezi nimi osm Čechů a další dva byli těžce zraněni.³ Většina mrtvých nebyla ani identifikována, protože těla shořela. Protektorátní vyslanectví v Berlíně zaslalo za několik dní předsednictvu ministerské rady jen seznam mrtvých Čechů.⁴ Nálety v roce 1940 byly ještě řídké. Přesto i Češi si pozvolna zvykali na návštěvy ze vzduchu. Zpočátku někteří nechodili ani do protiletectvých krytů, ani se nechránili před střepinami granátů protiletadlových děl. Na svou neopatrnost mnozí doplatili zdravím i životy. Například v polovině roku 1941 se jedna berlínská firma zdráhala přiznat odškodnění rodině českého dělníka, jenž zahynul při leteckém útoku. Odůvodňovala své stanovisko tím, že zmíněný zahynul v bytě, mimo protiletectvý kryt.⁵

Zprávy o náletech se v protektorátě šířily rychlostí blesku. Londýnský rozhlas zveličoval z politicko-propagandistických důvodů rozsah a výsledky bombardování. Mezi českým obyvatelstvem kolovaly zprávy očitých svědků, doplněné šuškanou. V záplavě vítězných fanfár protektorátního rozhlasu a za palcovými titulky novin oznamujících nová vítězství německých zbraní, byla každá zpráva o náletu na Německo, zvláště na Berlín, přijímána s radostí jako hojivá náplast na bolestné rozčarování. Protektorátní veřejnost znala jen kusé oficiální zprávy o obětech, jež si vyžádaly nálety mezi českými dělníky. Okupační orgány se snažily, aby takové

¹ SÚA, MSP, k. 4061. Záznam ze 14. 6. 1940.

² SnÚA Bratislava, MV, k. 1272, č. 143180/4.

³ SÚA, RP, k. 862, II-4-5067. Úřad práce v Berlíně, 19. 11. 1940.

⁴ SÚA, Předsednictvo ministerské rady, k. 3729. Berlín, 25. 11. 1940. Zahynuli: J. Fritter (nar. 1915), M. Milov (1922), A. Holec (1917), F. Forman (1893), F. Hruška (1903), J. Procházka (1914), R. Michlejš (1913) a F. Kratochvíl (1919).

⁵ SÚA, RP, k. 883, II-4-5423. Úřad říšského protektora. Praha, 4. 4. 1941.

zvěsti nevedly k nadměrnému rozruchu. Například oznámení o smrti osmi Čechů v Berlíně v roce 1940 se provedlo tak, aby česká veřejnost nebyla příliš vyděšena a nebyl ohrožen další nábor. Český tisk jen zřídka přinášel úmrtní oznámení. Po-
zůstale uvědomovaly úřady oberlandrátů.⁶

Nálety se staly nezbytnou součástí života českých mužů a žen pracujících v Německu. Do roku 1942 nebyl jejich rozsah příliš velký a mnohé oblasti nepoznaly soustavné bombardování. V průběhu roku 1943 však letecká válka značně zintenzivněla. Obrovské útoky v letech 1943–1945 zasáhly prakticky celé Německo, a také mnohé okupované země. Některá města byla od roku 1940 systematicky bombardována. Mezi taková náležel Berlín. Nejen němečtí obyvatelé, nýbrž i cizinci si nakonec jakoby zvykali na „nezbytnost“ náletů, na vytí sirén a na hvizdot pum. Zvykli si na strašlivé vteřiny očekávání, zda puma dopadne dále či blíže, anebo dokonce najde svůj cíl. Tvrdost letecké války se v posledních letech vystupňovala do té míry, že i lidé, kteří prožili desítky náletů, ztráceli nervy, psychicky i fyzicky se hroutili a jako vysvobození přijímali odjezd do klidnějších míst. Češi žili ve stálém dilematu mezi strachem o holý život a současně přáním, aby výsledky bombardování byly co neúčinnější. Masové nálety proměňovaly některá německá města v doutnající trosky. Například stovkám českých průmyslováků, kteří byli v létě 1943 posláni do Hamburku, se představilo město jako strašlivý obraz zkázy. Celé čtvrti byly smeteny s povrchu a v sutinách byly pohřbeny tisíce civilních obyvatel.⁷ Na Německo dopadaly tisíce tun tříštivých i zápalných pum a vzdušná torpéda a zabíjely všechny bez rozdílu, muže, ženy i děti; Němce stejně jako cizí dělníky a válečné zajatce. Puma si nevybírala. Tisíce Čechů hledaly útočiště v krytech a s úzkostí očekávaly osvobozující zvuk sirén ohlašujících konec náletu. Jen ti, kdo prožili veliké nálety, kdy minuty se zdají hodinami, mohou vyprávět. Život, mládí, rodina, škola, zaměstnání, vše se směstnalo do několika okamžiků ticha, nářků, modliteb a pláče.

U většiny velkých závodů byly postupně vybudovány protiletecké kryty, do nichž se uchylovali zaměstnanci v případě nebezpečí. Ve městech byly stavěny veliké společné kryty, známé několikapatrové betonové krychle. Do veřejných protileteckých krytů nebyli cizinci vpouštěni. Také Češi se museli uchylovat do krytů pro cizince. Pouze v některých městech dostávali potvrzení, které je opravňovalo hledat ochranu ve veřejných krytech.⁸ Bomby byly často silnější než betonové kryty a pohřbívaly v nich ty, kteří tam hledali záchranu. O jedné z mnoha takových tragédií píše ve své vzpomínce z Hamburku J. Kuchař: „Přes tři týdny jsme zjišťovali ohnisko strašlivého zápachu v prostoru naší ubikace. V jednom nedělním odpolední jsme vytvořili s naší skupinou malou pontonovou lávku přes vodní kanál, oddělující náš prostor od zbořeníšť na levé straně. Přechod se podařil. Ve vzdálenosti asi 300 m od naší budovy stál velkou neporušený betonový bunker, čtyřpatrový. Jeho stěny, které sousedily s obytnými domy, toho času zbořenými, byly značně

⁶ Tamtéž, k. 862, II-4-5067. Presidium policejního ředitelství. Berlín, 20. 11. 1940. Uvědomilo oberlandrát ve Zlině, že pohřeb F. Kratochvíla se bude konat 23. 11. 1940. Otec se směl pohřbu účastnit. Cestovné mu měl uhradit oberlandrát.

⁷ Vzpomínky V. Karbusického a J. Kuchaře.

⁸ Např. čeští železničáři v oblasti Augsburgu nebyli pouštěni do krytů, ačkoli byli permanentně ohroženi nálety spojeneckého letectva. SÚA, MPSP-R, k. 827. Protokol s J. Košťálovou, zaměstnankyní župní správy v Augsburgu, 13. 9. 1945. Také v oblasti Hannoveru a Brunšviku nesměli Češi do veřejných krytů. Tamtéž. Protokol s A. Hadrabou, červenec 1945.

ohořelé a očerněné. Dveře bunkru, v pancéřovém kovovém provedení, velice těžké, byly uzavřeny zevnitř. Neklamným důkazem toho, že jsme správně zjistili ohnisko nesnesitelného zápachu bylo to, že z větracích šachet vycházel mrtvolný zápach v takové míře, že bylo nutno místo okamžitě opustit, abychom nepadli do bezvědomí. Po návratu jsme toto ohlásili našemu vojenskému veliteli, který zařídil, že během hodiny se dostavilo komando s politickými vězni v nákladních autech. Bunkr byl otevřen odstřelem dveří a s pomocí vidlí a kopáčů, bez rukavic a masek, bylo dolováno vše to, co zkáza dovršila. Bylo tam mnoho mrtvých žen, starců a dětí. Náš odhad byl minimálně 3 000 nebožtíků. Po získání těchto a dalších zkušeností jsme zásadně odmítali chodit při vyhlášení poplachu do těchto betonových bunkrů. V případě, že nás poplach zastihl během práce v terénu, prováděli jsme krytí před střeplinami od flaků a jejich šrapnelů v troskách domů.⁹

Jakmile zazněly sirény, stovky lidí prchaly z dílen a táborů všemi směry. Tento obraz se denodenně opakoval po celém Německu. Když spojenecké bombardéry začaly přeletávat s děsivou pravidelností v určitou hodinu nad německými městy, dlouho před varovným poplachem byli všichni připraveni opustit nebezpečné prostory. Spojenecké nálety tak nejen ničily, ale odnímaly německému válečnému hospodářství statisíce pracovních hodin.

Útoky na zvláště důležité cíle se s jistotou opakovaly, aby bylo znemožněno obnovení výroby. Například několik velikých útoků podnikly spojenecké bombardovací svazy na továrny na výrobu kuličkových ložisek ve Schweinfurtu. V roce 1944 byly provedeny desítky těžkých a soustavných náletů na závody vyrábějící syntetické pohonné hmoty, například na Leuna-Werke, Pölitz, Záluží u Mostu, Heydebreck a Osvětim. V roce 1943 byly zničeny důležité podniky Siemens-Schuckert Werke v Berlíně vyrábějící elektrotechnická zařízení, bombardovány závody Kruppovy v Essenu. Mnoho těžkých náletů v roce 1943 a 1944 bylo namířeno proti leteckým továrnám, například ve Viedeňském Novém Městě a jinde.¹⁰ Všude pracovali také Češi. Ti se svými kamarády z jiných zemí prožili těžké hodiny v dešti pum. Dlouhá řada obětí a zmrzačených je trvalou obžalobou války a okupačního režimu, jenž tisíce našich lidí přinutil odejít do nejnebezpečnějších míst. Jen pro ilustraci uvedme několik dokladů. Dne 4. září 1943 zahynulo při náletu na Berlín šest mladých Čechů, a to byla již třetí větší skupina od března.¹¹ V srpnu 1943 při bombardování Viedeňského Nového Města bylo usmrceno pět Čechů, v červenci 1944 při útoku na Štýrský Hradec zahynulo sedmáct českých chlapců z ročníku 1924. Při náletu na Berlín 6. srpna 1944 zahynula skupina 24 příslušníků ročníku 1924, další čtyři byli pohřešováni a devět jich bylo těžce zraněno. Pracovali u firmy Daimler Benz. Byli 12. srpna pohřbeni za velké účasti českých kamarádů.¹² 12. května 1944 přišel první velký nálet na Záluží a vyžádal si velký počet obětí. Americké bombardéry svrhly na podnik asi 1 500 bomb. Pro zaměstnance nebyly připraveny dostatečně veliké a bezpečné kryty a vystačily stěží pro Němce. Cizinci museli hledat útočiště v přírodě. Zaměstnanci neměli ještě dostatek zkušeností, neměli potuchy o nebezpečích při bombardování a mnozí na to doplatili životy. Ztráty dosáhly několika set mrtvých, většinou cizinců. Mezi nimi bylo mnoho Čechů.¹³ Do konce

⁹ Vzpomínka J. Kuchaře.

¹⁰ S. Milward, c. d., str. 104 n.

¹¹ SÚA, MHP, k. 394.

¹² AKPR, A 16972/44 a A 14788/44. Všichni pocházeli z okolí Jičína.

¹³ V závodě bylo zabito 349 osob, v okolí 166. V nemocnici v Mostě zemřelo 74 raněných. PA Chemické závody Litvínov. Neuspořádáno. Seznam obětí náletu 12. 5. 1944.

října 1944 provedly spojenecké bombardéry ještě osm náletů na tento závod, ale oběti na lidských životech nebyly již tak velké, protože byly urychleně postaveny betonové bunkry a zaměstnanci hledali útočiště i v přírodě již při první známce nebezpečí.¹⁴ Během letecké ofenzívy na továrny na výrobu syntetických pohonných hmot byl 14. května 1944 proveden první veliký nálet na Leuna Werke. Do konce války byl ještě dvaadvacetkrát opakován. Zahynulo 341 lidí a 703 jich utrpělo zranění. Mezi mrtvými a raněnými bylo nejvíce cizích dělníků, protože jim bylo v některých případech odepřeno útočiště v protileteckých krytech.¹⁵

Přesný počet obětí bombardování nebyl znám ani tehdejším okupačním orgánům v protektorátě. Mnoho lidí se během náletů ztratilo, byli zasypáni apod. a nikdy se ani jejich rodiny nedověděly, kdy zahynuli. Na základě neúplně dochovaných zpráv však přece jen si lze utvořit představu o místech, kde Češi v těchto letech umírali.¹⁶ Mnoho našich lidí utrpělo zranění a vrátili se do vlasti jako invalidé poznamenání na celý život. Někteří si odnášeli jako následky těžkých náletů vážné nervové choroby.¹⁷

Německé úřady zvládaly zpočátku velmi operativně záležitosti spojené s oznamováním úmrtí a zranění cizích dělníků. Rodinní příslušníci v protektorátě dostávali smutná oznámení v průběhu krátké doby a blízcí příbuzní se směli účastnit i pohřbů. Později nebylo již technicky možné zvládnout beze zbytku a rychle tyto smutné záležitosti. Pozůstali dostávali úmrtní oznámení s velkým zpožděním.¹⁸ Pohřby zemřelých Čechů se odbyvaly mnohem prostěji než na počátku války.¹⁹ Smrt kosila stovky lidí najednou a hromadný hrob se stal posledním místem odpočinku pro nejednoho Čecha. Při obrovských náletech se ztratily přehledy o stavu obyvatelstva i osazenstva továren a táborů a nikdo se nestaral zejména o cizince.²⁰

Atmosféru náletů a jejich důsledky zachytily dopisy, které psali naši občané svým blízkým do vlasti. Uvedme úryvek jednoho z mnohých. „Moji drazí rodiče. Přijměte mnoho srdečných pozdravů a vzpomínek. Je právě 5 hodin ráno a oka jsem nezamhouřil. Lůžka máme obsazena. Poskytli jsme je postiženým, aby měly ženy a děti kde spát. Proto jsem si řekl, že Vám hned napíši dopis, neboť než ho dostanete, už budete vědět, co se stalo. Na dnešek v 9 hodin začal tanec, který trval hodinu. Bylo zde mnoho letadel, naházela snad tisíce zápalných pum a vzdušné miny, některé z nich časované a vybuchovaly, když již bylo po všem. Nepřál bych Vám to, co jsem zažil. Je to příšerné dunění a celý Essen je v plamenech.

¹⁴ Tamtéž. Zpráva vedení podniku za 2. a 3. čtvrtletí 1944.

¹⁵ Kämpfendes Leuna, sv. I, 2. Berlín 1961, str. 829 n.

¹⁶ Viz přílohu.

¹⁷ Nepodařilo se mně najít údaje o počtu zraněných při leteckých náletech, jimž zůstaly trvalé následky. Podle zpráv z procesu s K. H. Frankem vyplývá, že počet takových invalidů nebyl zanedbatelný. Ministerstvo spravedlnosti, Proces s K. H. Frankem, LS 1527/46.

¹⁸ Od roku 1942 podávaly říšské orgány zprávy o smrti protektorátních příslušníků ministerstvu hospodářství a práce. SÚA, MHP, k. 392, č. 5467, Nařízení generálního zplnomocněnce pro pracovní nasazení, Berlín, 21. 9. 1944.

¹⁹ V prvních letech války se konaly pohřby zemřelých Čechů za účasti početných spolupracovníků. Kamarádi pořádali mezi sebou sbírky a kupovali pomníčky, aby místo posledního odpočinku mrtvých krajanů neupadlo v zapomenutí. Četné případy pohřbů jsou popsány v Českém dělníkovi.

²⁰ Krutost války působila i na poslední rozloučení. Důkazem je příklad z roku 1943. Architekt J. Novotný jel na pohřeb svému bratrovi, který zahynul při náletu na Berlín. Na místě však zjistil, že pohřeb se již konal předčasně. Bratr byl pohřben v hromadném hrobě a ač byla objednána rakev, byly jeho pozůstatky zabaleny jen do papíru. Nedalo se ani zjistit, v kterém hromadném hrobě leží. SÚA, RP, k. 914, Praha, 20. 9. 1943.

Stojí tu jen pár domů a náš Kaiserpark také, ale není bez úhony. Spadly nám dvě zápalné do sálu, našťastí nic nevylítlo a dvě spadly na balkon a po celém parku je jedna vedle druhé. Kolem vše hoří. Mnoho lidí je bez domova. Když vycházeli z krytů a viděli tu spoušť, pláč a nářek, každý se ubíral domů, ale za chvíli se vraceli zpět. Jejich domy byly v plamenech a zůstalo jim jen to, co měli na sobě. Promiňte mi, že Vám tímto dopisem nepůsobím žádnou radost, ale je lépe znát pravdu. Proto neplačte a buďte stateční, musíme všechno to vydržet. Snad už bude klid, když nemají co rozbíjet. Nám se tu nic nestalo a jsme všichni zdraví. Zatím buďte bez starostí. S pozdravem Váš syn Pepík.²¹ Každý dopis očekávali příbuzní a známí s úzkostlivým strachem. V protektorátě sledovaly rodiny, jež měly někoho v Německu, hlášení říšského rozhlasu a zprávy londýnského rozhlasu o výsledcích bombardování.

Hrůzy náletů prožívali příslušníci Luftschutzu a Technische Nothilfe. Byli hlavně v oblastech, které byly terčem masových náletů. Vzpomínky některých z nich, většinou studentů, podávají obraz oněch dnů. Mnozí se přímo ze školních lavic ocitli uprostřed válečných hrůz, rovnajících se Dantovu peklu, o němž se dosud dovidali jen z četby. Místo měst viděli zříceniny, tisíce lidí jim hynuly před očima, tisíce zachránily jen holý život. Jeden z příslušníků Luftschutzu líčí týdny, kdy pracoval v Porýní: „Dne 23. ledna 1943 byl proveden nálet na Düsseldorf. Druhý těžký 27. ledna. Nedalo se vyjít z krytu. Výbuchy nás vždy zahnalý zpět, ale nakonec jsme byli vyhnáni revolverem. Tím povinnost wachtmeistersa skončila. My jsme však prodělali své. Jestli někdo zapomněl na Boha, ten si musel vzpomenout. Jiné opory nebylo a jsem přesvědčen, že v té hrůze byl obrácen na víru i největší ateista. Při náletech i na jiná města jsme po odhoukání sirén sbalili své věci a odebrali se do blízkého krytu, načež přišel rozkaz ihned do toho. Města byla k nepoznání rozbitá a shořelá. Do měst se sjelo mnoho hasících vozů a zbytečně. Hasily se již jen veřejné domy, pokud byla voda. Atmosféra byla od horka a popele nesnesitelná. Vyvolávala oční záněty. Časované pumy dodělávaly záuku a nás ohrožovaly. Tisícíhlavě zástupy v pyžamech, hadrech, dekách, špinaví, s nemocnýma očima, pořád někam šly. Někteří odjeli do méně ohrožených oblastí, jiní se stěhovali do sklepů. Pak na tu spoušť přilétly se podívat stíhačky a v nejbližších dnech se to dodělalo. Mám potvrzeno několik míst hrůzy, kam jsem byl nasazen. 23. ledna 1943 Düsseldorf, 27. ledna Düsseldorf, 27. dubna Oberhausen, 1. května Essen. Zde byl upálen kluk z Prahy a Němec. Vyzdobili jsme mu vagon, v němž byl převezen do Prahy. 12. května Duisburg, 14. května Bochum, 20. května Wuppertal, 12.–13. června Düsseldorf, 26. června Krefeld, 25. června Wuppertal, 26. června Wattenscheid, 29. června Kolín, 14.–15. června Čáchy, 26. července Essen, 31. července Remscheid, 23. srpna Düsseldorf, 31. srpna Remscheid.“²²

Mladí čeští chlapi se setkávali tváří tvář s životem „civilizovaného“ světa v polovině 20. století. Čtème několik vět ze vzpomínek mladého příslušníka Technische Nothilfe: „Jedno sobotní odpoledne krátce po obědě nás zavolał vedoucí cukru. V jeho kanceláři seděl prošedivělý důstojník vyšší hodnosti, celkem mohutné postavy bez výložek SS. Byli jsme představeni s tím, že jsme určeni pro jeho pomoc. Krátce nás seznámil na plánu města, kde se nalézá jeho byt s prosbou, jestli bychom mu nepomohli s případným vyproštěním pozůstalých. Neodfeklí jsme. Sko-

²¹ Vzpomínky A. Adamíry.

²² Vzpomínky A. Mikulčíka.

Rostenfrei vermitteln
die Arbeitsämter ge-
lernte und ungelernete
Arbeitskräfte für alle
Betriebe

Úřady práce zpro-
středkují bezplatně
vyučené a nevyučé-
né pracovní síly pro
všechny podniky.

An
das Arbeitsamt
die Zweigstelle
Úřadu práce
Pobočce úřadu práce

in UNGARISCH BROD,

v

Protektorat B. u. M.

Na úřadě práce byl počátek...

RAM BLN FS.NR. 4873 BERLIN, DEN 7. SEPTEMBER 1943 14.10

AN

DAS MINISTERIUM FUER WIRTSCHAFT UND ARBEIT

P R A G . ROEM ZWEI.

PER SEIT DEM 18.5.42 BEIM GENERALINSPEKTOR FUER DEN REICHSBAU-
BESCHAEFFTIGT GEWESENE PROTEKTORATSANGEHOERIGE VOJMIR PELIKAN
GEB. 17.2.09 WOHNHAFT IM GBI. LAGER 102 BERLIN- GRUNEWALD,
VERLAENGERTE EICHKAMPSTR. IST AM 6.9.43 UM 12.30 UHR DURCH
FEINDEINWIRKUNG (BLINDGAENGER EINER BOMBE) VERSTORBEN.-
DIE BEERDIGUNG FINDET AM MONTAG DEN 13. SEPTEMBER 43 AUF DEM
KATH. HERZ-JESU-FRIEDHOF BERLIN-STAAKEN STATT. ICH BITTE DIE
ANGEHOERIGEN IN MOHELNO KRS. TREBITSH ZU VERSTAENDIGEN.--
ARBEITSAMT BERLIN
ART FUER BAUVERKEHR.--
ROEM ZWEI 3 A 5511.+++

DTSTAATSMINPRAG

RAM BLN

KENNEN SIE BITTE UEBERKLEBEN?+

Přicházely však i takové zprávy o konci nadějných životů

Berlin-Charlottenburg, den 29. Februar 1944

Der Angehörige der technischen Nothilfe (art)

B e t a k - - - - -

wohnhaft in Prag XIX, Doktor-Sinter-Strasse 2/I - - - - -

ist am 25. November 1943 gegen um 20 Uhr 15 Minuten

in Berlin-Charlottenburg, Joachimsthaler Strasse 11 ^{gefallen}

Der Verstorbenen war geboren am 10. Juli 1919 - - - - -

in ? /Protectorat Böhmen-Mähren - - - - -

(Standesamt - - - - - Nr. - - - - -)

Vater: Angaben fehlen - - - - -

Mutter: Angaben fehlen - - - - -

Der Verstorbenen war -- nicht -- verheiratet

Eingetragen auf mündliche -- schriftliche -- Anzeige des Polizeipräsidenten

in Berlin - - - - -

P Anzeigende - - - - -

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Der Standesbeamte

In Vertretung: S t u c k .

Todesursache

Fliegerangriff: Verschuftung und Verbrennung.

Potvrzení o smrti příslušníka TN, který zahynul při bombardování Berlína

ro pohřebním pochodem se nás šest vydalo s potřebnou technickou výzbrojí na místo určení, a to v tomto případě naštěstí pro nás i za účasti feldvebla Weise. Po ověření místa a zjištění od přítomného důstojníka jsme provedli odstranění sutin a tím jsme odkryli vchod do sklepení. Mrtvolný zápach zde byl stejný jako jinde. Ve sklepení jsme našli 7 nebožtíků zřejmě udušených a většinou doslova vyuzených, neboť pro záchranu použili sklepa, kde byla skládka uhlí. Na základě určení postiženého jsme přenesli mrtvolu staršího pána, údajně otce, dále paní ve středním věku a asi sedmiletého chlapce, syna. Požádal nás, jestli bychom jej nemohli s rodinou ponechat samotného. Odešli jsme do vzdálenosti asi 20 kroků. Při odchodu jsme zaslechli jen prokletí svinské války. V zápětí vzduch prořzl ostrý výstřel a následovalo zhroucení vysoce postaveného důstojníka wehrmachtu.²³

V měsících, kdy nad Německem proletávaly tisícové svazy spojeneckých letadel, prožívali Češi spolu s ostatními cizími kamarády i s německým obyvatelstvem velmi krušné chvíle. Museli těžce pracovat, mnohdy celé noci nespali a proklínali válku, nacisty i celý svět někde v protiletectkých krytech. Často ztratili veškerý svůj majetek a zůstalo jim jen to, co měli právě na sobě. Nejcennější byly šaty a boty, ty se nahrazovaly jen s velikými obtížemi. Počátkem prosince 1943 byl například zničen tábor firmy Transport-Anlagen v Lipsku. Bydlelo v něm asi 60 Čechů. Protože nálet byl náhlý, většina zůstala jen v pracovních šatech nebo v nočním prádle. Poškození žádali o přiděl nejnutnějšího oblečení. Obrátili se na protektorátní úřady, aby jim pomohly a vyřídily jim aspoň mimořádnou dovolenou domů, kde by si sehnali oblečení a obutí.²⁴ Nepřehledné situace po náletech využívaly i různé demoralizované živly a kradly v soukromých bytech, v obchodech a ve skladištích. Kdo byl přistižen, byl souzen rychlými soudy a ty vynášely zpravidla nejvyšší tresty. Bohužel i mezi Čechy se vyskytl jedinec, kteří se snažili obohatit na lidském utrpení, ale zaplatili za to životem. Tragicky končilo i pouhé podezření, že si někdo přisvojil byt i maličkost. V září 1943 soudil Sondergericht v Norimberku dva Čechy, kteří si po náletu vzali několik gumových podpatků před zničeným obchodem s obuví. Hrozil jim trest smrti a zachránil je pouze telefonický rozhovor s ministerstvem spravedlnosti v Berlíně, které rozhodlo, že za takovou neúmyslnou maličkost nebudou odsouzeni.²⁵ Zejména příslušníkům TN a Luftschutzu hrozilo smrtelné nebezpečí, jestliže si přivlastnili něco při odstraňování trosk. Každý to dobře věděl, ale ne každý odolal pokušení.²⁶

Život v bombardovaných městech se stával nesnesitelným. Vedoucí představitelé nacistického státu stále častěji vyzývali německé obyvatelstvo k fanatickému odporu, k tvrdosti k sobě i k druhým i v nejtěžších životních zkouškách. Také cizím občanům byly adresovány výzvy předních nacistických funkcionářů. V prosinci 1943 vydal jednu z nich v Berlíně dr. Ley:²⁷ „Prožili jsme s vámi v posledních týdnech těžké teroristické útoky na Berlín. Přesvědčili jste se, že německý národ nezdolá ani nejtěžší teror. Také příslušníci více než 20 evropských národů přinesli své oběti na majetku a na životech. S potěšením jsem vyslechl, že jste se svorně přidružili

²³ Vzpomínka J. Kuchaře.

²⁴ SÚA, MHP, k. 392, č. 5467. Dopis zaměstnanců z 15. 12. 1943.

²⁵ Tamtéž, Reichsjustizministerium, film č. 3. Oba byli osvobozeni.

²⁶ V dochovaném soudním materiálu jsou příklady, kdy Češi byli odsouzeni k trestu smrti za tzv. drancování po náletech. Některé životy by byly zachráněny, kdyby si všichni uvědomovali, že německé orgány stíhají i sebemenší maličkosti nejtěžšími tresty. Tamtéž.

²⁷ Český dělník V, č. 51, 16. 12. 1943.

k německým ženám a mužům. Čím tvrdší a totálnější bude boj, tím pevněji a odhodlaněji se semknou národy Evropy v nezničitelný blok odporu. Jsem přesvědčen, že i nadále splníte svou povinnost po boku svých německých kamarádů. Vaším heslem budiž: Nyní teprve znovu všemi silami pro vítězství Evropy." Podobné výzvy sotva ulehčily osud postižených lidí a stěží je nadchly pro společný boj za novou Evropu, jak si to představovali nacističtí pohlaváři.